

Θέμα : Ομιλία για το Συνέδριο

Α΄ ΘΕΣΜΟΙ

Στο επίπεδο των θεσμών βρισκόμαστε μπροστά σε μία μεγάλη πρόκληση. Ο νεοφιλελευθερισμός διαμόρφωσε την προηγούμενη δεκαετία μία νέα πραγματικότητα σε παγκόσμια κλίμακα. Όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στην κοινωνία βρισκόμαστε αντιμέτωποι σε αντιλήψεις που επιδιώκουν, στο όνομα του δήθεν “τέλους της ιστορίας”, την ολοκληρωτική και ανεξέλεγκτη επιβολή της αγοράς. Η κατάρρευση των καθεστώτων του ανατολικού μπλοκ, κάτω από το βάρος των αδιεξόδων της κυριαρχίας μίας μονολιθικής και καταθλιπτικής γραφειοκρατίας που έφθασε να “απορροφήσει” αυτές τις κοινωνίες, ευνόησε εποχή όχι μόνον οικονομικά και διεθνοπολιτικά το νεοφιλελευθερισμό. Τον ευνόησε κυρίως ιδεολογικά, αμφισβητώντας κάθε προοπτική κοινωνικού ελέγχου της αγοράς.

Σήμερα, μία δεκαετία μετά, ο νεοφιλελευθερισμός υποχωρεί σε πολιτικό επίπεδο παντού. Οι δυνάμεις του δημοκρατικού σοσιαλισμού αναδεικνύουν κυβερνήσεις σε όλη την Ευρώπη και αναλαμβάνουν να κερδίσουν το μεγάλο στοίχημα απέναντι στους αντιπάλους τους. Να αποδείξουν δηλαδή έμπρακτα ότι το “τέλος της ιστορίας” είναι ανιστόρητο, ότι η πολιτική έχει προτεραιότητα απέναντι στην οικονομία, ότι οι συλλογικές αξίες μπορούν να επιβληθούν απέναντι στον ατομικισμό του ιδιοτελούς συμφέροντος, ότι οι άνθρωποι μπορούν να σχεδιάζουν με αυτονομία το μέλλον τους και δεν είναι παθητικά πιόνια ενός συστήματος “άκαμπτων νόμων” που κινούν αυτόματα τις κοινωνίες.

Αυτή είναι η ιστορική πρόκληση που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε, αναλαμβάνοντας τολμηρές και ριζοσπαστικές πρωτοβουλίες. Πρωτοβουλίες που αποσκοπούν σε:

Ένα κράτος νέου τύπου

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, της υπέρβασης του εθνικού απομονωτισμού και της ανάπτυξης και διάχυσης των νέων τεχνολογιών, το κράτος πρέπει να αλλάξει προσανατολισμούς και μορφή. Πρέπει να αναστοχαστούμε πάνω στο “τι” χρειάζεται το κράτος και στο “πώς” πρέπει να λειτουργεί για να εκπληρώνει την αποστολή του. Αυτός ο αναστοχασμός είναι αναγκαίος όσο ποτέ άλλοτε, τη στιγμή που η νεοφιλελεύθερη δεξιά εξακολουθεί να επιμένει ότι “δεν” είναι στην πραγματικότητα αναγκαίο το κράτος, παρά μόνο ως “νυχτοφύλακας” της κοινωνίας. Από την άλλη μεριά δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι η παραδοσιακή αριστερά έχει προσκολληθεί στην ιδεοληψία του “όλα πρέπει να είναι κράτος”.

Εμείς αρνούμαστε αυτές τις δύο δογματικές προσεγγίσεις που ξεπεράσθηκαν από τα πράγματα. Το κοινωνικό μας όραμα είναι αναπόσπαστα δεμένο με το αίτημα της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης στη βάση της ισότητας των πολιτών. Με σταθερό γνώμονα αυτό το όραμα πρέπει να δραστηριοποιείται το κράτος και να εξακολουθεί να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Το κράτος είναι για μας απλώς το “μέσο” και όχι αυτοσκοπός. Δεν είναι δηλαδή ο γραφειοκρατικός, δυσκίνητος, ευνοιοκρατικός και αντιπαραγωγικός μηχανισμός του παρελθόντος, αλλά το κομβικό σημείο της αναζήτησης, της επεξεργασίας και της δημιουργικής ανατροφοδότησης των πολύμορφων πρωτοβουλιών της κοινωνίας. Είναι το “σημείο αναφοράς” της κοινωνικής δραστηριότητας και ο πραγματικός εγγυητής της αυτονομίας του πολίτη. Αυτή είναι η προοπτική της δημιουργίας του σύγχρονου “κράτους-στρατηγείου”.

Μία διοίκηση στην υπηρεσία των πολιτών

Ένα κράτος με αυτά τα γνωρίσματα δεν συμβιβάζεται με μία εχθρική προς τον πολίτη δημόσια διοίκηση. Η δημόσια διοίκηση πρέπει να παύσει να αποτελεί ένα κλειστό, αποστεωμένο και αντιπαραγωγικό σύστημα. Όλοι γνωρίζουμε σήμερα, ότι το διογκωμένο μέγεθός της δεν συμβαδίζει με την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. Εκείνο που θέλουμε είναι η διοίκηση να προσφέρει πραγματικές υπηρεσίες στους πολίτες, υπηρεσίες υψηλής ποιότητας που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις τους και προσφέρονται με διαρκώς καλύτερους όρους. Η αποτελεσματικότητα της διοίκησης

πρέπει να επιβεβαιώνεται καθημερινά στην παιδεία, στην υγεία, στις μεταφορές, στις επικοινωνίες, σε κάθε τομέα όπου ο πολίτης “αισθάνεται” και περιμένει την παρουσία του κράτους.

Μία αποκεντρωμένη εξουσία

Αποτελεί κοινό τόπο ότι η συγκέντρωση εξουσιών στο κράτος, το καθιστά δυσκίνητο και αναποτελεσματικό. Η αποκέντρωση της εξουσίας, με τη μετάθεση σημαντικών και ουσιαστικών αρμοδιοτήτων στις περιφέρειες και στις τοπικές κοινωνίες αποτελεί στρατηγική μας επιλογή για την αναζωογόνησή τους. Ο πολίτης πρέπει να βρίσκεται κοντά στα κέντρα λήψης των αποφάσεων και να νιώθει ότι η εξουσία είναι κοντά στα προβλήματά του. Η αποκέντρωση είναι τελικά επιλογή ουσιαστικής νομιμοποίησης της εξουσίας απέναντι στην κοινωνία και υπαγωγής της εξουσίας στον δημιουργικό έλεγχο των πολιτών.

Προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη

Στο επίκεντρο της πολιτικής μας βρίσκεται η προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη. Αν δεν την εξασφαλίσουμε αποτελεσματικά με θετικά μέτρα και κατάλληλη υλική υποδομή, δεν μπορούμε να ελπίζουμε στην αναζωογόνηση της κοινωνίας των πολιτών και στην προώθηση των συλλογικών αξιών απέναντι στον ατομικισμό και την αδιαφορία. Για το δημοκρατικό σοσιαλισμό η οργάνωση της προστασίας των δικαιωμάτων αποτελεί πρώτη προτεραιότητα. Η απόλαυση δικαιωμάτων συνιστά απαραίτητο όρο για την προώθηση της κοινωνικής αυτονομίας, την ενεργοποίηση του πολίτη που παίρνει τις τύχες στα χέρια του και δεν αφήνεται μοιρολατρικά σε κοινωνικές “νομοτέλειες”. Η κυβέρνησή μας έχει δώσει ήδη σημαντικά δείγματα γραφής στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων. Θα επιμείνουμε σταθερά σε αυτήν την πολιτική.

Ισονομία και την προστασία των μειονοτήτων

Στο κατώφλι του 21ου αιώνα η Ευρώπη, και μαζί η χώρα μας, ζουν την εμπειρία των μεταναστευτικών κινήσεων. Οι κοινωνίες μας αλλάζουν μορφή. Αποκτούν πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Τα συντηρητικά αντανακλαστικά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας απειλούν πολιτισμικές και θεσμικές κατακτήσεις αιώνων. Απειλούν τις αξίες της ελευθερίας, της ισονομίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Ως σοσιαλιστές έχουμε την ευθύνη να προστατεύσουμε αυτές τις αξίες, αναλαμβάνοντας δράσεις και πρωτοβουλίες για την εξασφάλιση της ίσης μεταχείρισης, την ανεμπόδιστη απόλαυση των δικαιωμάτων, την προστασία των μειονοτήτων και τον σεβασμό στην ιδιαιτερότητα της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας καθενός. Γιατί εμείς δεν πιστεύουμε ότι η πολυπολιτισμικότητα αποτελεί κίνδυνο. Αντίθετα, πιστεύουμε, ότι προσφέρει το κατάλληλο έδαφος για την επιβεβαίωση των αρχών μας και θα οδηγήσει στην αναβάθμιση της ποιότητας της κοινωνίας μας.

Β' ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ο αιώνας που έρχεται απαιτεί μία νέα σχέση μεταξύ Κοινωνίας και Κράτους. Αποτελεί σταθερή μας πεποίθηση, ότι ο κινητήριο μοχλός της πρόοδου βρίσκεται στις ζωντανές δυνάμεις της κοινωνίας. Η ενεργοποίηση αυτών των δυνάμεων και η δημιουργία μίας κοινωνίας πολιτών αποτελεί σήμερα το στίγμα της πολιτικής του δημοκρατικού σοσιαλισμού. Είναι ο δρόμος που υπερβαίνει δύο ιστορικά αδιέξοδα του αιώνα που τελειώνει : το νεοφιλελεύθερο δογματισμό, που βασίζεται στον ατομισμό και στην απαξίωση της κοινωνίας, και το δογματισμό της παλαιάς αριστεράς που εξαφανίζει την προσωπική ευθύνη στο όνομα ενός “πανοπτικού” κράτους. Η ανάδειξη των αυτόνομων δυνάμεων της κοινωνίας σηματοδοτεί μία ριζοσπαστική προοπτική για την ελληνική πραγματικότητα που δεν έχει ακόμη ξεπεράσει τις αγκυλώσεις των πελατειακών σχέσεων και του παραδοσιακού κρατισμού. Αυτή είναι για μας η μεγάλη πρόκληση για το κατώφλι της νέας εποχής που ζούμε. Είμαστε σε θέση ως κίνημα και ως κυβέρνηση να την αντιμετωπίσουμε με επιτυχία.

Η ανάδειξη της δυναμικής της κοινωνίας προϋποθέτει τη δημιουργία ενός συνεκτικού κοινωνικού ιστού ασφάλειας. Για να επιδιώξουμε κάτι τέτοιο πρέπει να δείξουμε ότι η κοινωνική πολιτική αποτελεί εργαλείο για την ανάπτυξη των πρωτοβουλιών των πολιτών στην οικονομία, στην κοινωνική ζωή, στον πολιτισμό, και όχι άσκοπης επιβάρυνσης της οικονομίας, όπως διατείνεται ο νεοφιλελευθερισμός.

Η προσπάθεια της διάπλασης του ιστού ασφάλειας επιβάλλει πρωτοβουλίες και δράσεις από την Πολιτεία σε ένα μεγάλο φάσμα προβλημάτων.

- Για την εξασφάλιση της απασχόλησης, ιδίως των νέων, με προγράμματα διαρκούς επαγγελματικής κατάρτισης, που μπορούν να εγγυηθούν σε όλους την απασχόληση στις δύσκολες σήμερα συνθήκες που δημιουργεί η κινητικότητα της αγοράς εργασίας.

- Για την ενίσχυση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων με ένα *minimum* παροχών, που αντιστοιχούν σε ένα επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης.

- Για την ενίσχυση της οικογένειας και της οικογενειακής ζωής. Η οικογένεια, ως κύτταρο της κοινωνίας, εξακολουθεί να διαδραματίζει αναντικατάστατο ρόλο, ιδίως σε μία περίοδο αποξένωσης και χαλάρωσης της κοινωνικής ευαισθησίας. Σημαντικές εδώ είναι ιδίως οι πολιτικές απελευθέρωσης του χρόνου για τους εργαζόμενους γονείς, της δημιουργίας νέων θεσμών συνεργασίας γονέων / σχολείου, αναγνώρισης της οικιακής εργασίας με τη δυνατότητα ισότιμης ένταξης της νοικοκυράς στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

- Για την διαφύλαξη των αξιών μίας ανεκτικής και ανοικτής κοινωνίας στις σύγχρονες συνθήκες της ανάπτυξης του μεταναστευτικού φαινομένου. Η πολυπολιτισμική κοινωνία δεν είναι απλώς μία πραγματικότητα με την οποία πρέπει να συμβιβασθούμε. Είναι και αξία που επιβάλλει να μεριμνήσουμε για την ομαλή ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό των “άλλων”, που μπορεί να είναι διαφορετικοί από εμάς, αλλά απολαύουν την ίδια αξιοπρέπεια και έχουν τα ίδια ανθρώπινα δικαιώματα.

- Για την αποτελεσματική διασφάλιση της προστασίας των αγαθών κάθε πολίτη σε συνθήκες έξαρσης της εγκληματικότητας. Δεν αρκεί να επιδιώκουμε μεθόδους αποτελεσματικής καταστολής. Πρέπει παράλληλα να ενισχύσουμε το αίσθημα ασφάλειας

του πολίτη, να εγγυηθούμε ότι δεν κινδυνεύει η περιουσία, η σωματική του ακεραιότητα ή ακόμη και η ζωή του.

- Για την ενθάρρυνση της αυτοοργάνωσης των πολιτών και την ανάπτυξη θυλάκων κοινωνικής αλληλεγγύης στη μικροκλίμακα της γειτονιάς, της συνοικίας, του εργασιακού ή του σχολικού περιβάλλοντος. Ο εθελοντισμός ως εκδήλωση κοινωνικής αλληλεγγύης πρέπει να ενισχυθεί με την παιδεία, αλλά και μέσω κατάλληλης συνεργασίας της Πολιτείας με ανεξάρτητες ομάδες και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται ήδη σε αυτόν τον τομέα. Η φύλαξη παιδιών, ηλικιωμένων, ανήμπορων, η εξυπηρέτηση των μαθητών από τους γονείς, ακόμη και η εθελοντική μεσολάβηση για τη διευθέτηση μικροδιαφορών αποτελούν λίγα μόνο παραδείγματα τέτοιων πρωτοβουλιών που πρέπει να σκεφθούμε.

Γ' ΠΑΙΔΕΙΑ: ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

(εντάσσεται στο κεφάλαιο για την Ελλάδα του 21ου αιώνα)

Η κοινωνία του 21ου αιώνα ονομάζεται σωστά κοινωνία της Γνώσης. Η διαρκώς αυξανόμενη χρήση των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής και της επικοινωνίας σε όλο το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας σηματοδοτεί την έλευση μίας νέας εποχής. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η παραγωγή και η ανανέωση διαρκώς της γνώσης με πρωτόγνωρους ρυθμούς. Η θέση της χώρας στην Ευρώπη και στον κόσμο θα εξαρτηθεί τον 21ο αιώνα από το πόσο γρήγορα και αποτελεσματικά θα ανταποκριθεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα στα νέα αυτά δεδομένα.

Για τον σκοπό αυτό απαραίτητη είναι μία συνολική μεταρρύθμιση. Ο προσδιορισμός των στόχων της συνδέεται άρρηκτα με τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του σχολείου, του πανεπιστημίου και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Στόχο αποτελεί η δημιουργία ενός σχολείου σύγχρονου και ελκυστικού για τους μαθητές. Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συνεισφέρουν στην ποιοτική βελτίωση και στον επαναπροσδιορισμό της διαδικασίας της μάθησης, μετατρέποντας το σχολείο σε χώρο αναζήτησης και ανακάλυψης της γνώσης. Γιατί στην Κοινωνία της Γνώσης οι

μαθητές πρέπει “να μάθουν πώς θα μαθαίνουν”, προσαρμοζόμενοι σε μια κοινωνία, όπου βασικό της χαρακτηριστικό και απαίτηση είναι η διά βίου κατάρτιση και εκπαίδευση.

Παράλληλα, βασικό στόχο αποτελεί η ανάγκη διευκόλυνσης της πρόσβασης στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η Κοινωνία της Γνώσης δημιουργεί απαιτήσεις για την ποιοτική και ποσοτική αύξηση του συνολικού μορφωτικού επιπέδου. Με την αύξηση των θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα Π.Σ.Ε. και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο θα παρέχεται από το 2000 η δυνατότητα πρόσβασης σε ανώτατες σπουδές σε όλους τους μαθητές που τελειώνουν το Λύκειο.

Αυτούς τους στόχους εξυπηρετεί η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Ανταποκρίνεται σε ανάγκες που δεν περιμένουν. Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση θα προχωρήσει όπως έχει σχεδιαστεί συνολικά με τη συμμετοχή της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Αθήνα, 11 Δεκεμβρίου 1998

Dis.E/OIT/OmiliaSynedrio.doc/1.12.98/p.1-7/md,gr